

Alpek B. Levente

A leendő pályakezdekők munkaerőpiaci jövőképe és a pályakezdekők mobilitása a Sárbogárdi kistérségben

Bevezető

A rendszerváltozást követő években számos már régóta ismeretlen vagy épp szönyeg alá söpört társadalmi, gazdasági probléma vált nyilvánvalóvá. A fokozódó eladósodás, elszegényedés mellett a nem rentábilis szocialista üzemek leépítése, bezárása is komoly társadalmi feszültségeket, többek között rohamosan növekvő munkanélküliséget okozott. 1993-ra az országos munkanélküliségi ráta megközelítette a 13%-ot (<http://stats.oecd.org>), míg a GDP 12%-kal volt kisebb a megelőző évinél (<http://data.worldbank.org>). A fokozódó nehézségek életre hívták a kérdéssel egyre nagyobb mélységben foglalkozó kutatások hosszú sorát, melyek jó alapját képezik kisebb területi egységek komplex vizsgálatának. A pályakezdekőkkel foglalkozott egy-egy területi entitás viszonylatában többek között Busch Irén és Brandicsné Urbán Anikó (2003), Rezsőfi István (2004) és Vámosi Tamás (2004, 2005) is. Az oktatási rendszer és a munkaerőpiac kérdéskörét többek között Csehné Papp Imola (2005, 2007), Ékes Ildikó (2005), Illésné Kincsei Valéria (2006) és Várady Judit (2005) kutatta. Ezek az alapokon, és új kutatási módszerek, illetve megközelítési szempontok használatával jelen kutatás megvizsgálja a pályakezdekők munkaerőpiaci esélyeiben mutatkozó területi differenciák egyik alapját jelentő mobilitási viszonyokat, illetve betekintést nyújt abba a folyamatba – az oktatási rendszerbe –, amely a pályakezdekővé válás és így – egyrészt – a térségi problémák újratermelődése felé vezet. A leendő pályakezdekők között az elemzés a 8. osztályosokkal kezdődik, mivel ők azok, akik csoportszinten először találkoznak a pályaválasztás és a későbbi munkavállalás tényével. A fiatalság körében rajtuk kívül a középfokú végzősök kerültek megkérdezésre. A vizsgálat ezen része rámutat a csoportok munkaerőpiaci meglátásaira, jövedelmi elvárásaira és jövőbeni munkába állási szándékaik területi kérdéseire is.

Kutatási módszerek

Jelen kutatás alapját a 8. osztályosok, illetve a térségben jelentősebb érdeklődésnek örvendő középiskolák végzős osztályainak tanulói körében folytatott kérdőíves felmérés adja. A Sárbogárdi kistérség általános iskolásainak 83,9%-a töltötte ki a kérdőívet (177

fő), míg a középiskolákban a felmérésen való részvételi arány 68,1%-os volt (171 fő). Két alkalommal mutatószámok kerülnek alkalmazásra. Mivel ezek jelen kutatás céljainak megfelelően lettek kidolgozva, eddig még nem kerülhettek leírásra. Az első mutatószám a „lokálpatriotizmus mértéke”. A képzéséhez vett alapparaméterek a megkérdezettek empirikus, nem konkrét km-ben kifejezett munkavállalási távolsági számdékai, hajlandóságai voltak. A vizsgált csoport tagjai a „Hol lenne hajlandó munkába állni, ha majd sor kerül rá?” kérdésre az alábbi válaszokat adhatták:

- Ott ahol most lakom (-4)
- A jelenlegi lakhelyem közelében (-2)
- Fejér megyében (0)
- Az országban bárhol (2)
- Akár külföldön is (4)
- Mindenképpen külföldön (1)

A mutató képzésekor az egyes kategóriákhoz adott értékek rendelődtek, amelyek célja nem a súlyozás mértékének, csupán létének a kifejezése volt. A „lokálpatriotizmus mértékét” az alábbi képlet adja meg:

$$100 - \left(\sum_{i=1}^6 x_i \cdot y_i \right)$$

ahol „i” az adott válaszlehetőség sorszámát¹, „x” a vizsgált területi entitáson adott típusú válaszok számát, „y” pedig a kategóriához tartozó szorzót jelöli.

Az így kapott mutatószám azt fejezi ki, hogy a megkérdezettek összességében milyen mértékben hajlandóak munkavállalás szempontjából eltávolodni az adott településtől. Magas értékek esetén ez a „távolság” kicsi, alacsonyabb értékek esetén nagyobb. Fontos azonban, hogy ez nem feltétlenül jelent ingázási hajlandóságot, a háttérben elköltöztési szándék, illetve egyéb tényezők is állhatnak.

A másik mutató a „mobilitás relatív mértéke”. Ehhez az egyes közlekedési eszközök tekintetében vett mobilitási viszonyokat bemutató 1. táblázat lett alapul véve. Az adott cellákhoz az alábbi értékek lettek rendelve:

- zéró mobilitás → -4
- zéróhoz közeli mobilitás → -3
- rossz mobilitás → -2
- közepes mobilitás → 1
- jó mobilitás → 2
- kitűnő mobilitás → 4

¹ Pl. ha i=1 akkor a lakhelyén, ha i=2 akkor a lakhelye közelében...stb.

1. táblázat

A lakosság mobilitási fokának alakulása a közlekedési eszközök elérhetősége, az utazási idő és az utazási költség viszonylatában minimálbér esetén

Ár	Közlekedési eszköz			Nem elérhető
	Elérhető			
	a relatív utazási idő hosszú >2 óra	a relatív utazási idő elfogadható 2-1 óra	a relatív utazási idő rövid <1 óra	
Relatív alacsony <15 000 Ft	közepes mobilitás	jó mobilitás	kitűnő mobilitás	zéró mobilitás
Még megfizethető 15 000–30 000	rossz mobilitás	közepes mobilitás	jó mobilitás	
Relatív magas 30 000 <	zéróhoz közeli mobilitás	rossz mobilitás	közepes mobilitás	

Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

A fenti számok segítségével felírásra került az egyes településeken mindegyik közlekedési eszköz és a térség foglalkoztatási viszonyai szempontjából kiemelkedő települések irányába vett mobilitása. Például Igar esetében az alábbi módon:

2. táblázat

Igar lakosainak mobilitási foka Sárbogárd, Székesfehérvár illetve Dunaujváros irányába

	Sárbogárd felé			Székesfehérvár felé			Dunaujváros felé		
	Autó	Vonat	Busz	Autó	Vonat	Busz	Autó	Vonat	Busz
Igar	1	-4	1	-3	-4	-3	-2	-4	-3

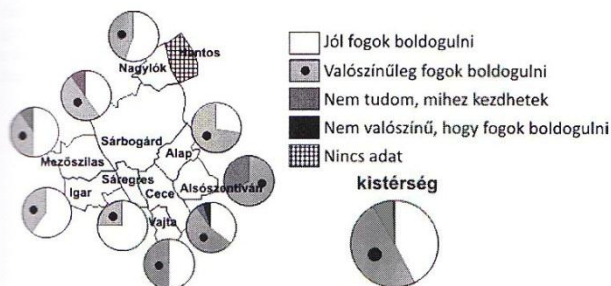
Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

A mobilitás relatív mértékét az adott településhez tartozó mennyiségek átlaga fejezi ki. Az értékek növekedésével a mobilitási lehetőségek foka egyre nagyobb.

A leendő pályakezdekők munkaerőpiaci jövőképe

Az általános iskolások csoportja

A fiatalság munkaerőpiaci helyzetképe szempontjából meghatározó, hogy a vizsgált csoport milyen kilátásokkal, illetve milyen fokú optimizmussal tekint a jövőbe. A 8. osztályosok esetében ebben a viszonylatban kistérségi szinten igen pozitív a kép, amit bizonyos területi differenciák árnyalnak (1. ábra).

1. ábra

A 8. osztályosok munkaerőpiaci jövőképe a Sárobgárdi kistérségben
Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

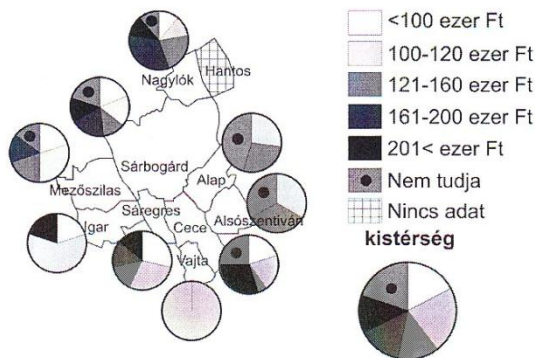
Az ábrán egyértelműen látszik a déli, délkeleti településeken tapasztalható magasabb fokú pesszimizmus. Ennek hátterében elsősorban Mezőszilas, Cece, Vajta, Alap, Alsószentiván rosszabb foglalkoztatási viszonyai, a munkanélküliek magasabb száma és aránya áll. Mivel a jobb foglalkoztatási viszonyokkal bíró északi falvakban, illetve a városokban nem annyira markáns a probléma, ezeken a településeken a 8. osztályosok is több bizalommal viseltetnek jövőjükkel kapcsolatban.

A fenti tényekre rácsafolni látszik Igar és Sáregres esete, ahol a munkanélküliség mértéke kiugróan magas, míg a fiatalok optimizmusa térségi szinten is kiemelkedő. Az említett településeken azonban nem a magas fokú optimizmus, hanem a kevés fiatal miatt tér el a kép. Az esetenként 3-5 megkérdezett tekintetében már könnyen előfordulhat a kitöltők esetlegesen pillanatnyi emócióiból származó zavar.

Fontos tény, hogy falun általában a térségi átlagnál nagyobb mértékű, és Sárobgárdnál is számottevőbb a 8. osztályosok kisebb önbizalma. A jelenséget a munkanélküliség fokozottabb tudatosulása okozza, ami abból fakad, hogy míg a városban a személyes kapcsolatok inkább csak a közvetlen ismerősökre korlátozódnak, addig a községekben „mindenki mindenkit ismer”, így a nehézségek közszájon forognak és a fiatalok szeme láttára napról napra megfogalmazódnak.

A 8. osztályosok jövedelmi várakozásai tekintetében a legnagyobb meglepetést a várható bérek esetenként feltűnően pontos ismerete okozza. A keresettel kapcsolatos elvárások vizsgálata kimutatta, hogy a 14-15 évesek feltűnően reálisan látják várható fizetésük mértékét (2. ábra), sőt egyes esetekben a fiatalok 5%-os hibahatáron belül találták el a jelenlegi átlagbérek tekintetében a szakmájukban szerezhető várható jövedelmet. Érdekesség, hogy falun a 8. osztályosok képe reálisabb, mint a kistérségi központban lakóké. A jelenség hátterében természetesen nem a fiatalok komoly köz-

gazdaságtani ismeretei állnak, hanem sokkal inkább az, hogy a többség az otthon halott adatokat mondja vissza. Falun, ahol „mindenki-mindenkit” ismer, ez a hatás még erőteljesebb. Ahogy a jövedelmi viszonyok napi téma szintjén mozognak, legtöbbször a fiatalok átlagosnak megfelelő fizetésekről hallhatnak, így belső jövedelmi várakozásaik is az átlag felé tolódnak el.

2. ábra

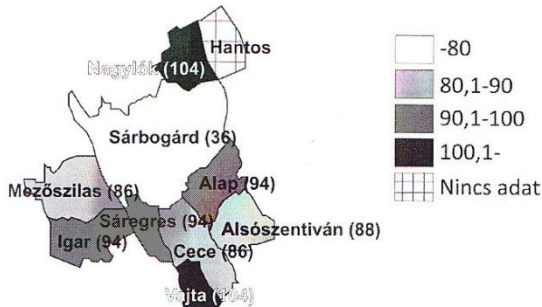
A 8. osztályosok jövedelmi várakozásai a Sárbogárdi kistérségben
Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

A 8. osztályosok lokálpatriotizmusában jól kirajzolódó területi differenciák mutatkoznak (3. ábra)

A kistérség Sárbogárd, mint város, és a községek viszonylatában a legszembevetőbb. Míg a kistérségi központban a 8. osztályosok többsége igen nagy távolságokra is hajlandó lenne munkavállalás céljából ingázni vagy elköltözni, addig a községekben épp ellentétes álláspontot fogalmaztak meg a fiatalok. A helyhez való kötődés, kötöttség háttérben valószínűleg a kisebb települések családiasabb jellege, a falu szeretete áll, amit esetlegesen fokoz, hogy a tapasztalatok fényében a déli településeken némiképp kisebb az ingázási hajlandóság, mint Sárbogárdon, Nagylókon vagy Hantoson.

A középiskolások csoportja

A 8. osztály elhagyása után az út az esetek többségében valamilyen középfokú képzőintézménybe vezet. A továbbtanulási szándékok fényében körvonalazódott, hogy a 8. osztályosok többsége valamilyen szakközépiskolát részesít előnyben, melyek

3. ábra

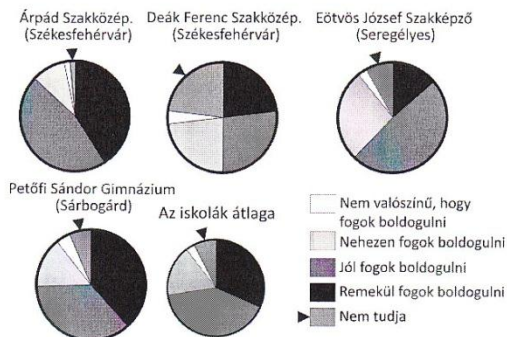
A 8. osztályosok jövedelmi várakozásai a Sárospatai kistérségben
Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

Közül a felmérésen részt vett fiatalok az Árpád Szakképző Iskolát és a Deák Ferenc Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskolát jelölték meg legnagyobb számban. Második helyen a gimnáziumok szerepeltek, melyek közül egyértelműen a Petőfi Sándor Gimnáziumot célozták meg a legtöbben (az ezt az iskolatípust bejelölők 73,2%-a). Legkisebb érdeklődésre az egyébként egyre piacképesebb ismeretet adó szakmunkásképzők tarthattak számot. Közülük a diákok legnagyobb számban, de nem szignifikáns hányadban (az összes megkérdezett 3,75%-a akarta tanulmányait itt folytatni), a Fejér Megyei Önkormányzat Eötvös József Szakképző Iskoláját választotta. A három iskolatípus közötti arány 1:2,4:3,4 volt a vizsgált csoportban.

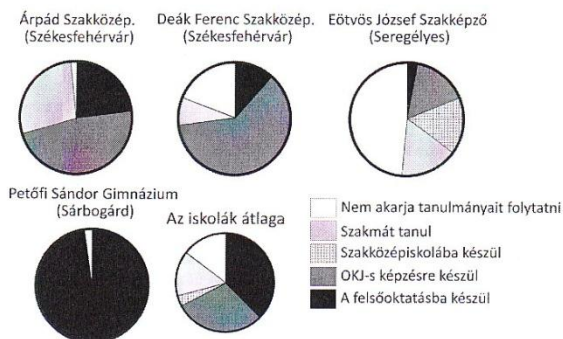
A középiskolai végzősök munkaerőpiaci jövőképe az általános iskolásokéhoz képest – attól függően, hogy az egyén milyen típusú iskolában tanul tovább – eltérően alakul (4. ábra).

A pesszimizmus a munkaerőpiacra történő kilépéshez közeledve egyre inkább fokozódik. Míg a gimnazisták közel 50%-a úgy véli, remekül fog boldogulni az életben, addig a szakközépiskolásoknál az arány 50% és 25% között alakul. Az Eötvös József Szakképzőben azonban már csak a diákok 13,5%-a gondolkozik hasonlóan. A jelenség hátterében többek között az áll, hogy a munkavállaláshoz közeledve a fiatalok érdeklődése egyre jobban fókuszál a munkaerőpiacra kapcsolatban, és ezáltal pontos (abb) információkat szereznek kilátásairól. Mivel az Eötvös József Szakképzőben oktatott szakmák nem tartoznak a hiányszakmák közé, a pesszimizmus fokozódása érthető. Épp ellentétes helyzetben vannak a gimnazisták, akik – ahogy arról a későbbiekben esik szó – szinte kivétel nélkül továbbtanulásra készülnek.

IX. GRÁSTYÁN KONFERENCIA

4. ábra
A középiskolás végzősök munkaerőpiaci jövőképe
Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

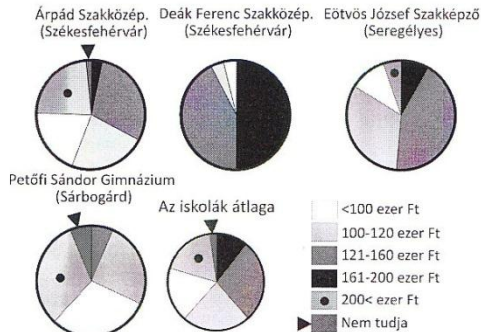
5. ábra
A középiskolás végzősök továbbtanulási szándékai
Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

A középfokú képzőintézmények közül elsősorban a szakmunkásképzőkből, de sok esetben a szakközépiskolákból is a munkacserőpiacra vezet az út. A vizsgált végzősök körében végzett felmérés azonban felhívta a figyelmet arra, hogy napjainkban már korántsem állja meg a helyét az a feltevés, miszerint a szakmunkásképzősök többsége iskolája befejeztével nem folytatja tanulmányait. Az 5. ábrán látható, hogy a mester-vizsga előtt állók több mint 50%-a készül további képzéseken részt venni, melyek közül az újabb szakma tanulása, a szakközépiskolában való továbbtanulás és az OKJ-s képzéseken való részvétel közel egyenlő arányban szerepel.

A gimnazisták a másik végletet képviselik. A kérdőívezésen részt vett diákok szinte kivétel nélkül akarták – valamilyen felsőoktatási intézményben – a tanulmányaikat folytatni. Ez erősíti azt a tényt, hogy ma már nem az érettségi megszerzése, hanem a továbbtanulás a gimnáziumba jelentkezők elsődleges célja.

A szakközépiskolák középutat jelentenek a két előbbi intézménytípus között. A legnagyobb különbség a továbbtanulás tervezett irányában van. Ellentétben a többi intézménnyel, a szakközépiskolák fiatalok elsősorban a különböző OKJ-s képzésekben látják lehetőségeiket, míg a felsőoktatás, esetükben csupán 5-25% közötti arányt képvisel. Nekik tehát kulcskérdés, hogy tudnak-e találni olyan, hasonló rendszerben működő képzéseket, melyek valóban hozzájárulnak munkacserőpiaci esélyeik növekedéséhez.

A középfokú végzősök jövedelmi elvárásai a munkacserőpiaci jövőképhez hasonlóan alakulnak. Minél közelebb visz egy oktatási intézmény a munkacserőpiachoz, a tapasztalatok szerint annál realitásabb az elvárás, a várható bérekkel kapcsolatban (6. ábra)

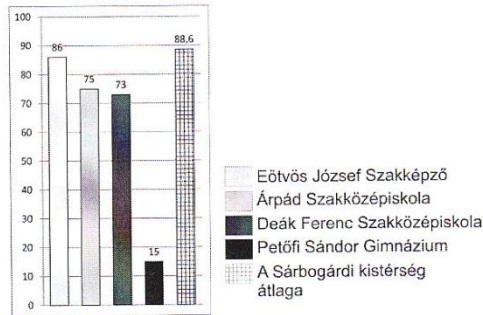

6. ábra

A középfokú végzősök jövedelmi várakozásai
Adatok forrása: Saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

A szakmunkásképzősök feltűnően reálisan látják helyzetüket, ami a szakközépiskolásokra már kevésbé mondható el. Feltűnő a gimnazisták esetében, hogy a 200 ezer forint feletti bértartomány jelentősen feltömegesedik. Ez persze, tekintettel arra, hogy többségük valószínűsíthetően felsőfokú végzettséget szerez, még reális is lehetne, amit árnyal, hogy a kategória mögött a gimnazisták esetlegesen milliós nagyságrendet elérő bérigénye húzódik meg, ami a Sárbogárdi kistérség foglalkoztatási viszonyainak tekintetében már korántsem reális elvárás. A jelenség mögött több tényező húzódik meg. Gyanítható, hogy mivel még távol vannak a munkavállalástól, nem foglalkoztak behatóbban a kérdéssel, így a jövedelmi viszonyok sem ismertek előttük. Másik lehetséges ok, hogy – elsősorban a karrier szakmákat választók esetében – az adott munkakör rekordfizetései jutnak el a többséghez, így nem az átlag, hanem a csúcspontok jelennek meg elvárásként. A csoport optimizmusából túlzott bizakodásra és irreális jövedelmi elvárásokra is lehet következtetni.

Kérdés, hogy az egyes középiskolások mennyire lokálpatrióták, azaz mennyire gondolkodnak lakhelyük (a gimnazisták esetében szinte kivétel nélkül a Sárbogárdi kistérség) viszonylatában a munkavállalás szempontjából (7. ábra).

7. ábra

A középiskolás végzősök lokálpatriotizmusa

Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

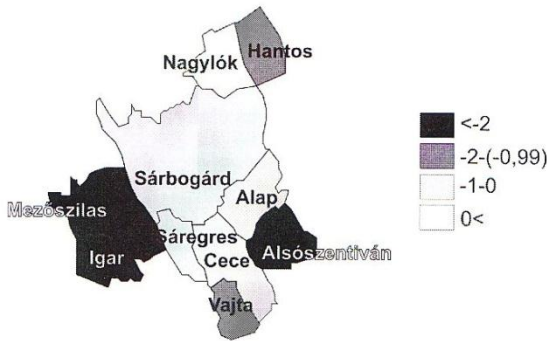
A lokálpatriotizmus tekintetében szignifikáns eltérés mutatkozik a gimnazisták javára. A Petőfi Sándor Gimnázium végzőseire kapott 15-ös érték kifejezi, hogy a 12. osztályosok többsége hajlandó gyakorlatilag az országban bárhol, de az esetek számottevő hányadában akár külföldön is munkába állni. A többi iskolatípus esetében ez egyáltalán nem mondható el, amit egyértelműen mutat, hogy a többi vizsgált intézményben a kistérség átlagához hasonló mutatószámok adódtak.

A pályakezdők mobilitása a Sárbogárdi kistérségben

A pályakezdők mobilitási képessége a Sárbogárdi kistérségben

Végül persze a fiatalok többsége kilép a munkaerőpiacra. Ha a pályakezdő a Sárbogárdi kistérségben szeretne vagy kényszerül boldogulni, esélyeit jelentős részben – a térségben belül található, differenciákat sok szempontból kialakító – mobilitási viszonyok fogják meghatározni. Ennek hátterében az áll, hogy a térség foglalkoztatási viszonyaiban elsősorban nem a helyi foglalkoztatók (nagyobb vállalkozások csak Sárbogárdon vannak), hanem a környező nagyobb városok (elsősorban Székesfehérvár, Dunaújváros és Pécs) töltik be a főszerepet. Az elhelyezkedési esélyeket alapvetően befolyásolja, hogy a kistérségből ezek a városok milyen idő és költségfordítással érhetők el. A mobilitás alapvetően két elem, a mobilitási képesség és a készség eredőjeként alakul ki.

A pályakezdők mobilitási lehetőségeit a mobilitás relatív foka fejezi ki (8. ábra)

8. ábra

A mobilitás relatív foka a Sárbogárdi kistérség településein

Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

E tekintetben a déli települések hátrányos helyzete egyértelműen megmutatkozik. Mezőszilas, Igar és Alsószentiván nehéz pozíciója mellett Vajta is a sereghajtó községek között szerepel. A rossz értékek mögött az autóval való ingázás egyre fokozódó költsége, illetve a tömegközlekedési eszközök időigényessége, költségessége áll.

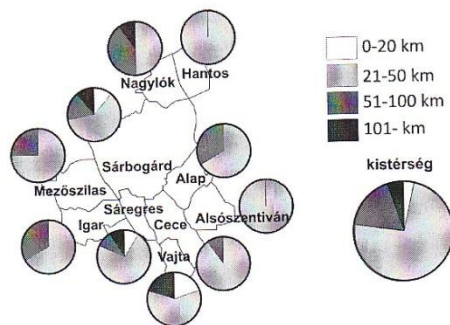
A vasúti közlekedés Mezőszilas, Igar, Alsószentiván és Hantos esetében egyáltalán nem érhető el. A többi településen pedig – kevés kivételtől eltekintve – mind Székesfehérvár, mind Dunaújváros irányába 30 000 Ft fölötti költségek, illetve két órát meghaladó ingá-

zási idők tapasztalhatók. A megyeszékhely viszonylatában a fentiek alól csak Sárbogárd képez kivételt. Itt az utazási költség (a legolcsóbb megoldással, havibérlettel számolva) és az utazási idő a még elfogadható kategóriában marad. Dél felé haladva a bérletárak és az ingázási idő is fokozódnak. Dunaújváros irányába Cecén, Alapon, Nagylókon, Vajtán és Sáregresen is elfogadható az ár, itt azonban, főleg az utóbbi két településen, a magas, esetenként három órát is meghaladó ingázási idők rontják a mobilitást.

A busszal való utazás Dunaújváros felé csak Hantoson merülhet fel reális alternatíva-ként, mivel a többi faluból csak átszállással és komoly anyagi és időráfordítással érhető el a település. A busz a vonathoz általában drágább és időigényesebb utazási forma, amin csak az javít, hogy Sárbogárd viszonylatában ez a lehetőség Hantos és Igar kivételével az összes településen a vasúti közlekedésnél jóval költségkímélőbb alternatíva. Délre haladva a kilométerek növekedésével a megyeszékhelyre való ingázás költségigénye is egyre magasabb, ami megint csak az itt található falvak hátrányos helyzetét növeli.

A pályakezdők mobilitási hajlandósága a Sárbogárdi kistérségben

Az utazási lehetőségek megléte még nem biztosítja a magas mobilitást, mivel a pályakezdők ingázási hajlandósága a kapott értékeket jelentősen módosíthatja (9. ábra).

9. ábra
A pályakezdők mobilitási készsége
Adatok forrása: saját felmérés. Szerkesztette: Alpek B. Levente (2011)

E tekintetben mind kistérségi, mind települési szinten kimagasló az azoknak az aránya, akik a 21–50 km-es távolságot még hajlandóak lennének elfogadni. Ez a tény, ismerve a térség foglalkoztatási szerkezetét, persze nem meglepő, mivel a meghatározó nagyvárosok (Székesfehérvár, Paks, Dunaújváros) mind ezen a távolságon belül helyezkednek el.

A csupán 0-20 km közötti távolság megtételére hajlandó pályakezdekők elsősorban településükön (ez az eset áll fent például Sárbogárd tekintetében), másodsorban a kistérségi központban való elhelyezkedést tartják reálisnak. Bár a középfokú képzettségűek aránya a számottevő körökben, az alapfokú képzettséggel bírók mutatják a legkisebb hajlandóságot a 20 km-nél nagyobb távolságra történő ingázásra. A kistérségi központ és a falvak munkaerőpiaci helyzetének fényében az ilyen kis távolságban gondolkozók igen nehezen találhatnak munkát. Feltűnő, hogy arányuk épp az amúgy is hátrányos helyzetű déli településeken a legnagyobb, míg az északi falvakban egyáltalán nem is fordulnak elő.

Az 51 km-nél távolabbra történő ingázást vállalkók között a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma és aránya nő meg. A magasabb végzettség a megkérdezettek jelentős hányadánál nagyobb távolságra történő ingázási hajlandósággal párosul, ami nemcsak azt vetíti előre, hogy valószínűleg könnyebben találnak majd munkát, hanem azt is, hogy némelyek körében már a főváros és egyéb nagyvárosok is reális alternatívaként jelennek meg.

Összességében az ingázási hajlandóság tekintetében nem tűnnek ki készségből fakadó gondok, amit kissé árnyal az a tény, hogy van a pályakezdekőknek egy alapvetően motiválatlan köre, akik, mivel a kérdőív kitöltésén nem vettek részt, a kimutatásban sem jelennek meg. Őket a munkától való tartózkodás, a segélyen való élzés, és ebből kifolyólag rossz mobilitási készség jellemzi. Arányuk a déli településeken a legmagasabb.

Az eredmények összefoglalása

Mindezeket összefoglalva látható, hogy a déli települések hátrányos helyzetének hátterében sok egyéb, itt nem részletezett, de szintén kutatott tényező mellett a mobilitási viszonyokban – képességekben és hajlandóságban – mutatkozó differenciák állnak. A területi különbségek ezek eredőjeként markánsan kirajzolódnak, amit a mobilitás relatív mértéke egyértelműen kifejez. A fiatalság munkaerőpiaci jövőképből látszik, hogy a középiskola jelentősen módosítja a meglátásokat, a jövedelmi várakozásokat és a lokálpatriotizmust is. Ez felhívja a figyelmet a középiskolai – munkaerőpiac szempontjából kiemelt – jelentőségére, mindamellett, hogy – mint kiderült – a fiatalok többsége az iskola végeztével további tanulmányokat kíván folytatni.

Felhasznált irodalom

Nyomtatott források

- BUSCH Irén, BRANDICSNÉ URBÁN Anikó (2003): *Diplomás pályakezdekő munkanélküliek Bács-Kiskun megyében*. Munkaügyi szemle, (47. évf.) 5. sz. 41–43.
 CSEHNÉ PAPP Imola (2005): *A pályaaorientáció és a munkaerőpiac összefüggései*. Munkaügyi Szemle, (49. évf.) 11. sz. 19–23.

- ÉKES Ildikó (2005): *A munkaerőpiac két oldala (Munkáltatói szándékok és munkavállalói preferenciák a fiatalok foglalkoztatásában)*. Munkaügyi Szemle, (49. évf.) 10. sz. 17–20.
- ILLÉSNÉ KINCSEI Valéria (2006): *Igények és szükségletek – szakképzés és munkaerőpiac*. Tudásmenedzsment, (7. évf.) 1. sz. 49–55.
- CSEHNÉ PAPP Imola (2007): *Az oktatás és a munkaerőpiac állapota közötti kapcsolat Magyarországon*. Gazdálkodás, (51. évf.) 1. sz. 60–65.
- REZSŐFI ISTVÁN (2004): *Iskolarendszerű szakképzés, pályakezdő munkanélküliek, munkaerőigények összefüggései Hajdú-Bihar megyében*. Munkaügyi Szemle, (48. évf.) 6. sz. 33.
- VÁMOSI Tamás (2005): *A szakképzési rendszer területi problémái*. Humánpolitikai Szemle, (16. évf.) 1. sz. 49–59.
- VÁRADY Judit (2005): *Munkaerőpiac és oktatás*. Szakoktatás, (55. évf.) 1. sz. 23–25.
- VÁMOSI Tamás (2004): *A középfokú szakképzés diákjainak szakmaválasztása Baranya megyében*. Szakoktatás (54. évf.) 7. sz. 18–23.

Elektronikus források

- Országos munkanélküliségi ráta: <<http://stats.oecd.org/Index.aspx>> (utolsó letöltés: 2011.02.07.)
- A magyar GDP változásai: <<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>> (utolsó letöltés: 2011.01.07.)